

Regeringens skrivelse

1988/89:149

om lokala egendomsnämnder i stift

Skr.
1988/89:149

Regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 11 maj 1989

På regeringens vägnar

Ingvar Carlsson

Margot Wallström

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnas en redogörelse för frågan om lokala egendomsnämnder i stift. I skrivelsen konstateras att något förslag om att inrätta lokala egendomsnämnder inte bör läggas fram.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 11 maj 1989.

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Feldt, Hjelm-Wallén, Göransson, Gradin, Dahl, R. Carlsson, Hellström, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson, Lönnqvist, Thalén, Nordberg, Freivalds, Wallström, Löw, Persson

Föredragande: statsrådet Wallström

Skrivelse om lokala egendomsnämnder i stiftet

1 Inledning

Enligt den nya lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord skall det fr. o. m. den 1 juli 1989 i varje stiftssamfällighet finnas en egendomsnämnd som tar över de nuvarande stiftsnämndernas och boställsnämndernas uppgifter. Egendomsnämnden skall bl. a. bestämma villkoren för upplåtelse av jordbruksarrenden även för sådan jordbruksegendom som nämnden inte själv förvaltar, dock inte Lunds domkyrkas fastigheter och kyrkofondsfastigheter.

Vid behandlingen i riksdagen av prop. 1987/88:31 om ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan, m. m. väcktes en fempartimotion (mot. 1987/88:K26) i vilken det framhölls att det är angeläget att stiftsfullmäktige vid val av ledamöter till egendomsnämnden beaktar behovet av insikt i jordbruks- och skogsbruksfrågor. I motionen föreslogs vidare att den kompetens som i dag finns i boställsnämnderna tas till vara genom att stiftsfullmäktige får möjlighet att inrätta lokala egendomsnämnder.

Konstitutionsutskottet anförde i sitt yttrande bl. a. följande (KU 1987/88: 30 s. 21).

Utskottet ansluter sig i princip till den i motionen väckta tanken att stiftsfullmäktige skall ha möjlighet att inrätta särskilda organ under egendomsnämnderna i syfte att tillgodose behovet av erforderlig lokalkännedom. Såsom även kulturutskottet framhållit (KrU 1987/88:4) skiljer sig de i motionen föreslagna lokalorganen från sådana lokala organ som regleras genom bestämmelserna i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna. I sistnämnda fall rör det sig om kommunala organ med självständig beslutanderätt enligt samma principer som gäller för kommunala nämnder vars verksamhet regleras direkt i kommunallagen.

Enligt utskottet bör frågan om inrättande av lokala egendomsnämnder utan begränsning av beslutskompetensen närmare övervägas. Det bör ankomma på regeringen att redovisa överväganden i denna fråga under nästa riksmöte, så att regler om lokala egendomsnämnder kan träda i kraft senast den 1 juni 1989, dvs. samtidigt med att den föreslagna lagen om

förvaltningen av kyrklig jord träder i kraft. Vad utskottet nu anfört bör med besvarande av motion 1987/88:K26 yrkande 2 ges regeringen till känna.

Skr. 1988/89: 149

Riksdagen följde konstitutionsutskottet (rskr. 181).

Med anledning av vad riksdagen sålunda hade uttalat uppdrog chefen för civildepartementet den 20 juni 1988 åt kammarrättsrådet Carl Norström att göra en översyn av övervägandena beträffande lokala egendomsnämnder i stiftet. I februari 1989 överlämnade Carl Norström sin promemoria om lokala egendomsnämnder. Promemorian bör fogas till protokollet i detta ärende som *bilaga 1*.

Promemorian har remissbehandlats. En förteckning över remissinstanserna och en sammanställning av deras yttranden bör fogas till protokollet i ärendet som *bilaga 2*.

2 Föredraganden

Min bedömning: Lokala egendomsnämnder bör inte kunna inrättas i stiftet.

Promemoriaförlaget: Stiftsfullmäktige får tillsätta lokala egendomsnämnder under egendomsnämnderna. Om lokala egendomsnämnder tillsätts, skall de inom sitt verksamhetsområde i huvudsak ha hand om de uppgifter i fråga om den kyrkliga jorden som ankommer på de nuvarande boställsnämnderna.

Remissinstanserna: Med några få undantag avstyrker remissinstanserna förslaget om att stiftsfullmäktige skall få inrätta lokala egendomsnämnder under egendomsnämnderna.

Skälen för min bedömning: Lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord innebär att de nuvarande stiftsnämnderna och boställsnämnderna avskaffas. Deras verksamhet övertas i stället av de kyrkokommunala egendomsnämnderna som skall finnas inrättade i varje stiftssamfällighet. Frågan om att inrätta lokala egendomsnämnder väcktes vid riksdagsbehandlingen av förslaget till den nyss nämnda lagen (prop. 1987/88:31, KU 30, rskr. 181). Enligt vad konstitutionsutskottet uttalade är det väsentligt att den kompetens och lokalkännedom som nu finns hos ledamöterna i boställsnämnderna bibehålls. Syftet med att inrätta särskilda lokala organ under egendomsnämnderna skulle vara att tillgodose behovet av erforderlig lokalkännedom.

I dag finns med undantag av Stockholms stift en stiftsnämnd i varje stift. Dessutom finns det i stiftet boställsnämnder till det antal regeringen bestämmer. Boställsnämnderna består av en ordförande och två andra ledamöter, som utses av länsstyrelsen. Ledamöterna skall ha insikt i jordbruk. Vid sidan av ordföranden skall den ene av de två ledamöterna vara arrendator och den andre, som inte får vara arrendator, skall utses efter förslag av en sammanslutning som företräder pastoraten i stiftet. Boställs-

nämnderna är självständiga myndigheter med beslutskompetens. De har rådgivande funktioner gentemot pastoraten och stiftsnämnden i främst jordbruksfrågor. En central uppgift för dem är att bestämma villkoren för arrendeupplåtelse av löneboställets jordbruk.

Frågan om att avskaffa boställsnämnderna har under senare år varit föremål för överväganden i flera olika sammanhang. Beträffande den tidigare behandlingen av denna fråga kan hänvisas till redogörelsen i promemorian (bilaga 1).

Med anledning av riksdagens uttalanden om lokala egendomsnämnder vid 1987/88 års riksmöte anmälde regeringen frågan till 1988 års kyrkomöte (skr. 1988:1). I en motion till samma kyrkomöte (mot. 1988:41) togs frågan också upp. Motionären ansåg att man antingen skulle skjuta på ikraftträdandet av lagen om förvaltningen av kyrklig jord och behålla stiftsnämnder och boställsnämnder, eller ändra lagen i enlighet med riksdagens beslut. Kyrkolagsutskottet hänvisade i sitt betänkande (KL 1988:4) i första hand till sin tidigare intagna ståndpunkt till förslaget att slopa boställsnämnderna (KL 1987:5). Enligt utskottet kunde i stort sett samma synpunkter läggas på frågan om lokala egendomsnämnder. Utskottet avstyrkte bifall till motionen. Kyrkomötet följde utskottet.

I promemorian har någon ställning inte tagits till behovet av att inrätta lokala egendomsnämnder för att nå de uttalade syftena med sådana nämnder. I stället har i promemorian presenterats ett förslag till lagteknisk lösning av frågan. Förslaget innebär dels en ändring i lagen om förvaltningen av kyrklig jord, dels en ny lag om lokala egendomsnämnder.

Av de 17 yttranden över förslaget som har kommit in är 14 kritiska. Bland dessa negativa remissinstanser märks kammarkollegiet, nio stiftsnämnder, Svenska kyrkans centralstyrelse, Sveriges Jordbruksarrendatorers förbund och Lantbrukarnas Riksförbund (LRF). Bland de kritiska synpunkterna märks främst att inrättandet av lokala egendomsnämnder innebär att ansvaret splittras, att förutsättningarna för ett målmedvetet arbete med strukturrationaliseringen rubbas och att det innebär en ökad byråkrati och ekonomisk belastning på den kyrkliga jorden. Flera remissinstanser framhåller också att förslaget inte innebär ökade möjligheter att ta till vara den kompetens som i dag finns hos ledamöterna i boställsnämnderna eller att det tillgodoser behovet av lokalkännedom. I flera remissyttranden, bl. a. från Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och LRF, framhålls även att de eftersträvade syftena med lokala egendomsnämnder kan uppnås inom ramen för den redan beslutade lagstiftningen.

För egen del vill jag anföra följande.

De i promemorian presenterade förslagen synes i stort sett godtagbara från lagtekniska och kommunalrättsliga utgångspunkter. Inrättandet av särskilda lokala organ under egendomsnämnderna bör följa det mönster som gäller för lokala organ i kommunerna. Det bör inte komma i fråga att föra över fler uppgifter på lokala egendomsnämnder än vad som har föreslagits i promemorian. Att föreskriva särskilda kompetensvillkor för ledamöter i sådana nämnder skulle strida mot kommunalrättsliga principer. De presenterade förslagen kan således enligt min mening i och för sig läggas till

grund för lagstiftning. För lagstiftning krävs dock att kyrkomötet yttrar sig över lagförslag i ämnet.

Remissutfallet ger emellertid klart vid handen att inrättandet av lokala egendomsnämnder inom ramen för en godtagbar kommunalrättslig reglering inte tillgodoser de syften som skulle motivera inrättandet av sådana nämnder. I likhet med vad flera remissinstanser har framhållit anser jag att kompetensen hos de nuvarande boställsnämnderna samt behovet av lokalkännedom kan tas till vara och tillgodoses inom ramen för den redan beslutade organisationen för förvaltningen av den kyrkliga jorden. Egendomsnämnderna är sålunda oförhindrade att utse lämpligt sammansatta organ för beredningen av ärenden om villkoren för arrendeupplåtelse av jordbruksfastigheter m. m. I sammanhanget vill jag också erinra om att liknande synpunkter har förts fram vid frågans tidigare behandling. Kyrkomötet har också åren 1986, 1987 och 1988 avvisat tanken på att behålla boställsnämnderna eller någon motsvarighet till dessa.

Det anförda leder mig till slutsatsen att det inte bör öppnas någon möjlighet för stiftsfullmäktige att inrätta lokala egendomsnämnder. Något förslag om detta bör därför inte föreläggas riksdagen.

3 Hemställan

Jag hemställer att regeringen bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anfört i det föregående.

4 Beslut

Regeringen beslutar i enlighet med föredragandens hemställan.

Promemoria om lokala egendomsnämnder

Utarbetad av kammarrättsrådet Carl Norström

Skr. 1988/89: 149

Bilaga 1

Lokala egendomsnämnder

Enligt lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord (omtryckt 1987:77) som upphör att gälla den 1 juli 1989 gäller beträffande boställsnämnder i huvudsak följande.

Antalet boställsnämnder i stiftet och omfattningen av deras verksamhetsområden bestäms av regeringen. Länsstyrelsen skall för tre år i sänder utse ordförande och två andra ledamöter i nämnden. Av de senare skall en vara arrendator och den andre, som inte får vara arrendator, skall utses efter förslag av stiftsförbundet av Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund. Antalet boställsnämnder uppgår enligt uppgift (Ds C 1984:13) till närmare 60.

Villkoren för upplåtelse av jordbruksarrende skall bestämmas av boställsnämnden. Beslut om ändrad disposition meddelas beträffande ett löneboställes jordbruk av boställsnämnden. Om skälet till dispositionsändringen är att ett självständigt jordbruk inte längre är bärkraftigt eller om den leder till att ett sådant jordbruk inte längre kan uppehållas, skall dock stiftsnämnden besluta om den. Tillsynen över pastoratets förvaltning av löneboställen och prästgårdar utövas av boställsnämnderna. Besvär över boställsnämnds beslut enligt lag om förvaltning av kyrklig jord skall anföras hos stiftsnämnden.

Närmare bestämmelser om tillsynen finns i förordningen (1971:860, omtryckt 1987:831) om förvaltning av kyrklig jord. Enligt dessa bestämmelser skall boställsnämnderna se till att pastoraten fullgör vad som enligt lag och förordning ankommer på dem. Värdebeständig rationalisering, nybyggnad eller väsentlig ombyggnad på ett löneboställe får ske endast efter boställsnämndens medgivande. Vidare skall boställsnämnden föreslå arrendevillkoren då kyrklig jord som förvaltas av stiftsnämnden skall upplåtas till jordbruksarrende. Besvär över boställsnämnds beslut enligt förordning om förvaltning av kyrklig jord skall anföras hos stiftsnämnden.

Lagen (1988:183, ändrad 1988:1553) om förvaltningen av kyrklig jord träder i kraft den 1 juli 1989, varvid lagen (1979:339) om kyrklig jord upphör att gälla.

Frågan om boställsnämndernas avskaffande har under senare år varit föremål för övervägande i flera olika sammanhang. I en promemoria upprättad i civildepartementet i december 1984 (Ds C 1984:13) Översyn av bestämmelserna om förvaltning av kyrklig jord m.m. föreslogs att boställsnämnderna skulle avskaffas.

Efter remissbehandling lades promemorieförslaget till grund för förslag om boställsnämndernas avskaffande. Detta skedde i en skrivelse (1986:3) till kyrkomötet om vissa ändringar av bestämmelserna om tjänstebostäder för prästerna och om förvaltning av kyrklig jord. Som skäl för förslaget att avskaffa boställsnämnderna anförde departementschefen i skrivelsen bl. a. följande.

Som ett led i en strävan att förenkla förvaltningen av den kyrkliga egendomen bör i möjlig mån antalet myndigheter som har att befatta sig med den begränsas. Den tillsyn över den kyrkliga jorden som boställsnämnderna utövar har i dag minskat i betydelse och flertalet övriga uppgifter som åvilar boställsnämnderna kan övertas av andra organ. Behovet av lokal-kännedom och tillgång till jordbruksexpertis kan enligt min mening tillgodoses på enklare sätt än genom de nuvarande nämnderna, där ordföranden är den som ändå utför merparten av arbetet och ensam får besluta i åtskilliga ärenden.

Det stöd som promemoriaförslaget har fått i remissyttrandena tyder också på att boställsnämnderna utan olägenhet kan avvecklas. Jag föreslår därför att boställsnämnderna avskaffas och övergår nu till att ta upp frågan om vilka organ som bör överta boställsnämndernas förvaltnings- och tillsynsuppgifter.

— — —
När det gäller boställsnämndernas tillsynsuppgifter vill jag säga följande. Den tillsyn över pastoratets förvaltning av prästgårdar och löneboställen som boställsnämnderna nu utövar motiveras av statens intresse att se till att kyrklig egendom förvaltas för sitt ändamål och i enlighet med gällande bestämmelser för egendomen. Jag anser i likhet med remissinstanserna att denna tillsyn i stället bör ankomma på stiftsnämnderna. En sådan tillsyn har några av dem redan i dag i fråga om församlingskyrkornas och Lunds domkyrkas fastigheter. Att ge stiftsnämnderna uppgiften att ha tillsyn även över förvaltningen av prästgårdar och löneboställen innebär att omfattningen av deras tillsynsuppgifter ökar. Jag återkommer till frågan om stiftsnämndernas resurser för dessa uppgifter.

— — —
Med mitt förslag kommer väsentligt större krav än hittills att ställas på pastoraten. Jag räknar med att det på de flesta håll finns den kompetens som krävs för att göra de riktiga ekonomiska och tekniska bedömningarna. I landsbygdspastoraten är väl som regel sakkunskap på jordbruksområdet företrädd i pastoratets egna organ. Pastorat och andra samfälligheter i större tätorter har ofta tillgång till expertis i fråga om fastighetsförvaltning och byggsak. Jag utgår emellertid från att pastoraten också i framtiden i många lägen kan behöva råd för sitt arbete med jordbruksförvaltningen. Det kan ligga nära till hands att de då begär bistånd av stiftsnämnderna och hos dem tillgänglig expertis.

Omfattningen och arten av det kyrkliga fastighetsinnehavet växlar starkt mellan de olika stiftet. Det bör därför ankomma på stiftsnämnderna att själva bedöma vilket behov av biträde som kan föreligga i det egna stiftet. De bör också bäst kunna avgöra i vilken form ett sådant behov lämpligen skall tillgodoses. På många håll kan man räkna med att detta åtminstone till en början sker genom att en eller flera av de nuvarande boställsnämndsordförandena av stiftsnämnden förordnas att mot arvode fullgöra uppdrag motsvarande dem som de själva eller boställsnämnden i sin helhet i dag utför.

— — —
Kyrkolagsutskottet (KL 1986:1) tillstyrkte förslaget och anförde i sitt betänkande bl. a. följande.

Utskottet konstaterar till en början att förslaget att avskaffa boställsnämnderna och att låta endast en myndighet på stiftsplanet ha hand om vissa förvaltnings- och tillsynsuppgifter helt ligger i linje med 1982 års kyrkokommittés förslag i dess slutbetänkande Framtid i samverkan. Att redan

nu avskaffa boställsnämnderna innebär inte bara en förenkling av den nuvarande förvaltningen, utan även en förenkling av genomförandet av kyrkokommitténs förslag i denna del.

De i regeringens skrivelse anförda skälen för en avveckling av boställsnämnderna är enligt utskottets mening bärande. En avveckling av boställsnämnderna bör därför kunna ske utan olägenhet.

Omfattningen av det kyrkliga fastighetsinnehavet växlar starkt mellan de olika stiftet, liksom också behovet av lokalkännedom och jordbruksexpertis. I motion 1986:65 framhålls behovet av att ta till vara den sakkunskap som i dag finns hos boställsnämnderna samt behovet av samordning när det gäller förvaltningen av det kyrkliga jordinnehavet. I motionen anges två olika lösningar som kan diskuteras. Den ena lösningen innebär att boställsnämnderna behålls som frivilliga organ i de stift som har behov därav. Den andra innebär att boställsnämndernas ordföranden obligatoriskt förordnas att fullgöra boställsnämndernas nuvarande uppgifter.

Utskottet vill med anledning av motionens förslag erinra om att boställsnämnderna i likhet med stiftsnämnderna är statliga förvaltningsmyndigheter under regeringen. Ett system med frivilliga statliga förvaltningsmyndigheter strider mot den statliga förvaltningsorganisationens uppbyggnad och funktion. Någon sådan lösning är därför enligt utskottets mening utesluten. När det gäller det andra angivna alternativet anser utskottet, i likhet med vad som anförs i regeringens skrivelse, att det bör ankomma på stiftsnämnderna själva att bedöma vilket behov av biträde som kan föreligga i det egna stiftet.

Utskottet tillstyrker också förslaget att föra över boställsnämndernas tillsynsuppgifter på stiftsnämnderna.

I motion 1986:50 föreslås att stiftsnämnderna får till uppgift att föreslå arrendevillkoren när kyrklig jord, som inte förvaltas av nämnden, skall upplåtas på arrende för jordbruk. I motionen framhålls att ett framträdande skäl till att boställsnämnderna genom 1972 års reform fick hand om arrendesättningen var att tillgodose intresset att nå enhetliga arrendenor-mer, att man får räkna med att denna enhetlighet går förlorad om besluten förs över till dem som förvaltar jorden samt att stiftsnämndernas tillsyn inte blir effektiv om tillsynsorganet inte får inflytande över innehållet i arrendeavtalen.

Utskottet kan för sin del inte dela de farhågor som kommer till uttryck i motionen. Pastoraten torde på de flesta håll ha den kompetens som behövs att göra de riktiga ekonomiska och tekniska bedömningarna. Genom en aktiv tillsyn och genom att bistå pastoraten kan stiftsnämnderna verka för att enhetlighet i fråga om arrendevillkor m.m. kan uppnås i hela stiftet. Utskottet anser därför att några särskilda regler om att nämnden skall föreslå arrendevillkoren inte behövs.

Utskottet tillstyrker sålunda de av regeringen framlagda lagförslagen såvitt avser frågan om att avskaffa boställsnämnderna.

Kyrkomötet beslöt i enlighet med kyrkolagsutskottets betänkande (kyrkomötets skrivelse 1986:6). Regeringen framlade därefter proposition (1986/87:13) om tjänstebostäder för präster och om förvaltning av kyrklig jord, vari framlades samma förslag om boställsnämndernas avskaffande. Med anledning av motioner rörande boställsnämndernas avskaffande fann riksdagens kulturutskott (KrU 1986/87:8) att det inte fanns skäl att föregripa den allsidiga prövning av organisationen som riksdagen borde göra med anledning av den kommande propositionsskrivelsen om ny organisa-

tion på det lokala och regionala planet inom svenska kyrkan. Utskottet avstyrkte därför regeringens förslag om avskaffande av boställsnämnderna. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag (rskr. 1986/87:113).

I regeringens skrivelse till kyrkomötet 1987:1 Ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan, m. m. framlades bl. a. förslag till lag om förvaltningen av kyrklig jord som bl. a. innebar att boställsnämnderna avskaffas. Departementschefen, som framhöll att förslaget om boställsnämndernas avskaffande stämde med kyrkokommitténs förslag anförde härvidlag bl. a. följande.

Genom de föreslagna obligatoriska stiftssamfälligheterna får svenska kyrkan en kyrkokommunal organisation på stiftsplanet som representerar församlingarna (3.2). Stiftssamfälligheterna har möjlighet att bygga upp en sammanhållna förvaltningsorganisation för både gemensamma kyrkokommunala angelägenheter och de statliga förvaltningsuppgifter som överlämnas åt samfälligheten. Flera statliga förvaltningsuppgifter förs enligt mitt förslag över bl. a. från domkapitlen till stiftsstyrelserna (3.2.5). Den nya sammanhållna organisationen bör också kunna sköta de frågor som nu stiftsnämnden och boställsnämnderna svarar för. Jag ansluter mig därför till kommitténs förslag att stiftsnämnderna och boställsnämnderna avskaffas och ersätts med en obligatorisk kommunal nämnd i varje stift: egendomsnämnden. Ledamöter och ersättare skall väljas av stiftsfullmäktige för varje valperiod. Antalet ledamöter skall vara minst fem och antalet suppleanter minst detsamma som antalet ledamöter.

— — —
Den remissbehandling av departementspromemorian (Ds C 1984:13) som föregick den förut nämnda propositionen (prop. 1986/87:13) stödde förslaget att avveckla boställsnämnderna. Uppfattningarna gick däremot isär i frågan om vart deras uppgifter skulle föras. Jag stannade för en lösning som skulle öka det lokala ansvaret för förvaltningen av den kyrkliga jorden. Under riksdagsbehandlingen framfördes synpunkter som har motiverat nya överväganden. Bl. a. uttalades farhågor för att pastoraten inte skulle komma att bestämma arrendevillkoren på ett tillräckligt enhetligt och kompetent sätt. Jag ansluter mig därför till kyrkokommitténs förslag att egendomsnämnderna skall överta samtliga de uppgifter som enligt lagen (1970:939) och förordningen (1971:860) om förvaltning av kyrklig jord ankommer på de nuvarande stifts- och boställsnämnderna. Jag vill då särskilt framhålla att de nya egendomsnämnderna till skillnad från stiftsnämnderna är kommunala organ, vars ledamöter väljs av företrädare för samtliga stiftets kyrkliga kommuner. Mitt förslag går därför enligt min mening ändå dem till mötes som efterlyst ett ökat lokalt inflytande över förvaltningen på stiftsplanet av den kyrkliga jorden. Samtidigt skapas förutsättningar för en enhetlig och kompetent behandling av arrendevillkor m. m. Förslaget stöds med få undantag av de remissinstanser som yttrat sig över kyrkokommitténs förslag i denna del.

— — —
Jag förutsätter att de förslag till arrendevillkor, som egendomsnämnden skall ta ställning till, utarbetas efter samråd med de kyrkliga arrendatorerna. Egendomsnämnden har att själv bestämma hur ett sådant samråd skall gå till. Sådan samverkan förekommer enligt vad jag inhämtat regelmässigt och i skiftande former bl. a. inom fastighetsförvaltningarna hos några kommuner och universitetet i Uppsala. Jag delar också den bedömning av det stora värdet av ett organiserat samråd mellan jordförvaltare och arrendatorer, som uttrycks i en skrivelse i frågan från Sveriges jordbruksarren-

datorers förbund. Ett sådant organiserat samråd kommer lättare till stånd i egendomsnämndens än i de enskilda församlingarnas eller pastoratens regi.

Skr. 1988/89: 149
Bilaga 1

— — —

- Egendomsnämnden får med mitt förslag i huvudsak följande uppgifter:
- förteckna och ha tillsyn över den kyrkliga jorden i stiftet,
 - förvalta löneboställens och församlingskyrkors (3.7.3) skogsinnehav, prästlönefondsfastigheter, domkyrkas fastigheter och biskopsgård,
 - företräda den kyrkliga jorden i ärenden om upplåtelse av vissa nyttjanderätter m. m.,
 - besluta om arrendevillkor vid upplåtelse av kyrklig jord på arrende för jordbruk,
 - handlägga ärenden om tillstånd till köp, försäljning och byte av kyrklig jord.

De grundläggande föreskrifterna om egendomsnämnderna och om förvaltningen av den kyrkliga jorden bör ges i en ny lag om förvaltning av kyrklig jord. De nuvarande principerna för förvaltningen av kyrklig jord påverkas inte av mitt förslag.

Inget hindrar enligt min bedömning att stiftssamfälligheten drar nytta av egendomsnämndens särskilda kompetens och uppdrar åt den att förvalta även kyrkokommunalt ägd fast egendom som är gemensam för stiftet, t. ex. en stiftsgård.

— — —

Egendomsnämnden blir enligt mitt förslag en obligatorisk kommunal nämnd tillsatt enligt en särskild lagstiftning. Den får specialreglerade uppgifter, som den har ett självständigt ansvar för. Den får egna beslutsbefogenheter. Med valet av ledamöter och i viss mån genom sina anslag till den organisation som den specialreglerade förvaltningen kräver kan stiftsfullmäktige utöva inflytande över verksamhetens inriktning. Däremot kan stiftsfullmäktige inte ingripa i egendomsnämndens myndighetsutövning på det specialreglerade området. Dit hör t. ex. något så grundläggande som att fastställa årsplan för förvaltningen av den kyrkliga jorden och att besluta om fördelning av vinst och förlust i skogsförvaltningen. Stiftsnämndernas kompetens och rutiner förs sålunda oförändrat över till den nya organisationen.

Kyrkolagsutskottet (KL 1987:5) tillstyrkte, såvitt nu är i fråga regeringens förslag och anförde med anledning av en i ärendet väckt motion följande.

I motionen föreslås att boställsnämnderna behålls. Frågan om att avskaffa boställsnämnderna behandlades av 1986 års kyrkomöte med anledning av regeringens skrivelse 1986:3. Utskottet tillstyrkte regeringens förslag att avskaffa nämnderna. Kyrkomötet följde utskottet. I sitt betänkande (KL 1986:1) med anledning av regeringens förslag framhöll utskottet att omfattningen av det kyrkliga jordinnehavet växlar starkt mellan de olika stiftet, liksom behovet av lokalkännedom och jordbruksexpertis. Utskottet framhöll vidare att det borde ankomma på stiftsnämnderna själva att bedöma vilket behov av biträde som kan föreligga i det egna stiftet och att stiftsnämnderna bäst kunde avgöra i vilken form ett sådant behov lämpligen kan tillgodoses. Enligt utskottets mening gäller de synpunkter som utskottet framförde föregående år på stiftsnämnderna även egendomsnämnderna. Det får vidare anses ligga i sakens natur att de nya egendomsnämnderna genom arvodering och delegation tar till vara den sakkunskap som redan finns i stiftet, inte minst hos de nuvarande boställsnämndsordförandena, när nämnden tar över ansvaret för den kyrkliga jorden. Behovet av kännedom om de lokala förhållandena kan vidare tillgodoses genom

att stiftsfullmäktige väljer ledamöter i nämnden från olika delar av stiftet. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet bifall till motionen.

Skr. 1988/89: 149
Bilaga 1

Kyrkomötet beslöt – bl. a. såvitt gäller boställsnämndernas avskaffande – i enlighet med kyrkolagsutskottets betänkande (kyrkomötets skrivelse 1987:22).

I regeringens proposition 1987/88:31 Ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan, bibehölls förslaget om boställsnämndernas avskaffande.

I en med anledning av denna proposition väckt motion 1987/88:K 26 av Lennart Brunander m. fl. (c, s, m, fp, vpk) yrkades (yrkande 2) att riksdagen ger stiftsfullmäktige rätt att inrätta lokala egendomsnämnder i enlighet med vad som framförts i motionen. I motionen anfördes såvitt nu är i fråga följande.

En annan fråga som tilldragit sig stort intresse i samband med diskussionerna om avskaffandet av boställsnämnderna är hur arrendatorernas inflytande skall kunna säkras. Föredragande statsråd uttalar sig positivt om värdet av ett organiserat samråd mellan jordägare och arrendatorer. Likaså att den kompetens som i dag finns i boställsnämnderna bör tas till vara. Enligt vår uppfattning bör detta kunna lösas genom en i förhållande till propositionen utvidgad organisation. I de flesta stiftet kommer egendomsnämnden att få en mycket stor arbetsbörda när hela egendomsförvaltningen skall läggas på ett ställe. Likaså befaras samverkan med arrendatorerna och de kunskaper som i dag finns i boställsnämnderna gå förlorade. Förebild till detta kan hämtas från det primärkommunala fältet, exempelvis lokala organ. På det primärkommunala fältet finns det flera områden där kommunala nämnder beslutar enligt statlig lagstiftning.

Vi föreslår därför

att stiftsfullmäktige under egendomsnämnderna får inrätta lokala egendomsnämnder,

att ledamöterna i dessa nämnder skall vara minst tre,

att ledamöterna väljs av egendomsnämnden,

att arrendatorsorganisationen äger rätt att nominera en ledamot till varje lokal egendomsnämnd.

Lokala egendomsnämnden har till uppgift att efter delegation från egendomsnämnden bestämma arrendeavgift samt övriga avtalsvillkor, att upprätta förslag till arrendeavtal samt att planera och föreslå investeringar och lämpliga rationaliseringsåtgärder m. m. I den mån enighet inte kan uppnås mellan arrendator och lokal egendomsnämnd eller reservation föreligger inom den lokala egendomsnämnden övergår ärendet till egendomsnämnden.

Vi utgår från att utskottet formulerar erforderlig lagtext.

Vid riksdagsbehandlingen inhämtade konstitutionsutskottet yttrande från kulturutskottet. Detta utskott anförde i sitt yttrande såvitt nu är i fråga bl. a. följande (KrU 1987/88:4 y).

Utskottet delar motionärernas uppfattning att det är viktigt med erforderlig lokalkunskap vid bestämmande av villkor för jordbruksarrende. Likaledes i överensstämmelse med vad motionärerna anført bör därför möjligheter skapas för att tillgodose detta önskemål. Om så kan ske, skapas större

garantier för att rättvisa och enhetliga regler tillämpas vid bestämmande av arrendevillkor.

De i motionen föreslagna lokala organen skiljer sig enligt utskottets mening från sådana lokala kommunala organ som regleras genom bestämmelserna i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna. I sistnämnda fall rör det sig om kommunala organ med självständig beslutanderätt enligt samma regler som gäller för kommunala nämnder vars verksamhet regleras direkt av kommunallagen. Som framgår av motionen skall de föreslagna lokala organen under egendomsnämnderna inte ha samma självständiga ställning. Enligt utskottets mening innebär motionärernas förslag snarare ett delegationsförfarande än inrättande av självständiga kommunala organ.

— — —

Konstitutionsutskottet anförde för sin del huvudsakligen följande (KU 1987/88:30).

Utskottet ansluter sig i princip till den i motionen väckta tanken att stiftsfullmäktige skall ha möjlighet att inrätta särskilda lokala organ under egendomsnämnderna i syfte att tillgodose behovet av erforderlig lokalkännedom. Såsom även kulturutskottet framhållit skiljer sig de i motionen föreslagna lokalorganen från sådana lokala organ som regleras genom bestämmelserna i lagen (1979:408) om vissa lokala organ i kommunerna. I sistnämnda fall rör det sig om kommunala organ med självständig beslutanderätt enligt samma principer som gäller för kommunala nämnder vars verksamhet regleras direkt i kommunallagen.

Enligt utskottet bör frågan om inrättande av lokala egendomsnämnder utan begränsning av beslutskompetensen närmare övervägas. Det bör ankomma på regeringen att redovisa överväganden i denna fråga under nästa riksmöte, så att regler om lokala egendomsnämnder kan träda i kraft senast den 1 juli 1989, dvs. samtidigt med att den föreslagna lagen om förvaltningen av kyrklig jord träder i kraft. Vad utskottet nu anfört bör med besvarande av motion 1987/88:K 26 yrkande 2 ges regeringen till känna.

Riksdagen beslöt i enlighet med konstitutionsutskottets hemställan (rskr. 1987/88:181). Chefen för civildepartementet, statsrådet Holmberg, uppdrog härefter i departementsprotokoll 1988-06-20 åt kammarrättsrådet Carl Norström att göra en översyn av övervägandena beträffande lokala egendomsnämnder i stiftet. I en till skrivelsen fogad promemoria anfördes följande.

Regeringen har i den förutnämnda propositionen föreslagit att det i varje stift skall finnas inrättad en kyrkokommunal egendomsnämnd, vars ledamöter utses av stiftsfullmäktige i de obligatoriska stiftssamfälligheter som skall bildas fr. o. m. år 1989. Egendomsnämnden skall enligt förslaget överta de uppgifter som i dag fullgörs av stiftsnämnden och boställsnämnderna.

I motion 1987/88:K 26 yrkades bl. a. att den kompetens som i dag finns i boställsnämnderna tas till vara genom att stiftsfullmäktige får möjlighet att inrätta lokala egendomsnämnder, vilkas ledamöter enligt motionen borde väljas av egendomsnämnden.

Konstitutionsutskottet anslöt sig i princip till tanken att stiftsfullmäktige skall ha möjlighet att inrätta särskilda lokala organ under egendoms-

nämnderna i syfte att tillgodose behovet av erforderlig lokalkännedom. Enligt utskottet borde frågan om inrättande av lokala egendomsnämnder utan begränsning av beslutskompetensen närmare övervägas. Det borde ankomma på regeringen att redovisa sådana överväganden under nästa riksmöte. Riksdagen gav regeringen till känna vad utskottet anfört.

I regeringens proposition förutsattes bl. a. att de förslag till arrendevillkor för kyrklig jord, som egendomsnämnden skulle ta ställning till, utarbetas efter samråd med de kyrkliga arrendatorerna och att egendomsnämnden själv hade att bestämma hur ett sådant organiserat samråd skulle gå till. Vidare utgick föredragande statsrådet från att egendomsnämnderna i sin verksamhet på olika sätt i möjlig mån söker knyta till sig expertis av det slag som finns hos de nuvarande boställsnämnderna.

De av konstitutionsutskottet föreslagna lokala egendomsnämnderna som stiftsfullmäktige skulle kunna besluta om erbjuder en möjlig form för organiserat samråd med arrendatorerna, samtidigt som man i en lokal egendomsnämnd kan tänkas tillvarata den kompetens som finns hos de nuvarande boställsnämnderna.

Såsom konstitutionsutskottet uttalat bör dock frågan närmare övervägas. Därvid bör bl. a. kompetensfördelningen mellan den obligatoriska egendomsnämnden i stiftet och av stiftsfullmäktige inrättade lokala organ under denna ingående prövas. Vidare måste instansordningen vid överklagande av sådana beslut som en lokal egendomsnämnd eventuellt skall kunna meddela övervägas. Eftersom statliga förvaltningsuppgifter endast med stöd av lag kan uppdras åt kommunala organ krävs bestämmelser i lagen (1988:183) om förvaltning av kyrklig jord, om frivilligt inrättade lokala egendomsnämnder skall ta över förvaltningsuppgifter som enligt 11 – 18 §§ med flera bestämmelser i nämnda lag ankommer på den obligatoriska egendomsnämnden i stiftet. Bestämmelser behövs vidare om de lokala nämndernas storlek och om hur ledamöter och suppleanter skall utses. Däremot bör lika litet som i fråga om de obligatoriska egendomsnämnderna i lag anges några särskilda kompetenskrav för ledamöterna. En fråga är dock om deras valbarhet skall kunna lokalt begränsas, eftersom lokalkännedomen har angetts som ett viktigt skäl för de föreslagna nämnderna. Överväganden bör alltså leda fram till förslag till de ändringar som behövs i lagen.

Lagförslag

Lag om ändring av lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord

4 a § Har lokal egendomsnämnd inrättats enligt lag (1989:00) om lokala egendomsnämnder skall den lokala egendomsnämnden inom sitt verksamhetsområde ha hand om de uppgifter i fråga om kyrklig jord som anges i nämnda lag

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

Lag (1989:00) om lokala egendomsnämnder

1 § Stiftsfullmäktige får tillsätta lokal egendomsnämnd med uppgifter som anges i 4 – 6 §§ denna lag.

Fullmäktige bestämmer lokal egendomsnämnds verksamhetsområde. Inom varje verksamhetsområde får finnas en lokal egendomsnämnd.

2 § Ledamöter och suppleanter i lokal egendomsnämnd väljs av stifts-

fullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock inte vara mindre än tre. Antalet suppleanter bör vara minst lika stort som antalet ledamöter.

Om suppleanterna inte väljs proportionellt skall det vid valet även bestämmas i vilken ordning de skall inkallas till tjänstgöring.

Ledamöter och suppleanter skall vara medlemmar av svenska kyrkan och vara kyrkobokförda inom stiftet. Den som är underårig eller har förmyndare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken är inte valbar. Om en ledamot eller suppleant inte längre är valbar, upphör hans uppdrag genast.

3 § Följande bestämmelser i församlingslagen (1988:180) tillämpas på lokal egendomsnämnd, nämligen

7 kap. 8 § om rätt till ledighet för uppdraget,

7 kap. 9 § andra och tredje styckena om verkan av ledmots avgång,

7 kap. 10 § om ordförandeskapet,

7 kap. 11 § om sammanträden,

7 kap. 12 § om suppleanternas tjänstgöring,

7 kap. 13 § första stycket om beslutsförhet,

7 kap. 14 § om val av särskild avdelning samt krav på beslut och protokoll,

7 kap. 15 § om mottagande av framställningar m. m.,

7 kap. 17 § om reglemente och delegation,

7 kap. 21 § om förvaring av arkivhandlingar,

7 kap. 22 § första stycket om ersättning till ledamöter och suppleanter,

9 kap. 5 § om valperiodens längd.

Därvid skall följande gälla:

1. Bestämmelserna om stiftsstyrelsen skall avse lokal egendomsnämnd.

2. Bestämmelserna om församlingen, kyrkofullmäktige och kyrkostämman skall avse stiftssamfälligheten och stiftsfullmäktige.

3. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att lokal egendomsnämnds protokoll och andra arkivhandlingar får förvaras på annat sätt än i kyrkoarkiv.

4 § Lokal egendomsnämnd skall handha förvaltning och verkställighet som åligger egendomsnämnd jämlikt lag (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord enligt följande bestämmelser:

1. 12 §; om värdebeständig rationalisering,

2. 13 § första meningen; om villkor för upplåtelse av jordbruksarrende,

3. 18 § första meningen; om dispositionsändring, såvitt gäller löneboställes jordbruk.

5 § Lokal egendomsnämnd har tillsyn över pastorats förvaltning av löneboställes och församlingskyrkas fastighets jordbruk.

6 § Skall kyrklig jord som förvaltas av egendomsnämnden upplåtas för arrende för jordbruk skall den lokala egendomsnämnden föreslå arrendevillkoren.

7 § Lokal egendomsnämnds beslut enligt 4 och 5 §§ får överklagas hos kammarkollegiet av den som förvaltar egendomen.

Kammarkollegiet får överlämna ett ärende till regeringens avgörande,

om kollegiet anser att särskilda skäl motiverar det. Kammarkollegiet skall då bifoga eget yttrande i ärendet.

Kammarkollegiets beslut i en dit överklagad fråga får inte överklagas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

Skr. 1988/89: 149
Bilaga 1

Allmän motivering

Lag (1988: 183, ändrad 1988: 1553) om förvaltningen av kyrklig jord (i det följande benämnd nya LFKJ) träder i kraft den 1 juli 1989, då lagen (1970: 939) om förvaltning av kyrklig jord (i det följande benämnd äldre LFKJ) upphör att gälla.

Utgångspunkten för det nu framlagda lagförslaget är att konstitutionsutskottet i sitt av riksdagen godtagna betänkande i princip anslutit sig till förslaget i motion 1987/88:K 26 yrkande 2 att stiftsfullmäktige skall ha möjlighet att inrätta särskilda lokala organ under egendomsnämnderna. Syftet med detta skall enligt konstitutionsutskottet vara att tillgodose behovet av erforderlig lokalkännedom. Konstitutionsutskottet har vidare uttalat sig för att sådana lokala egendomsnämnder skall ha självständig beslutanderätt i de ärenden som de handlägger. Utskottet har härvid hänvisat till bestämmelserna i lagen (1979: 408) om vissa lokala organ i kommunerna. Utskottet har inte uttalat sig närmare angående vilka typer av ärenden som de lokala organen skall handlägga. Härav får den slutsatsen dras att utskottet i denna del inte haft något att erinra mot vad som föreslagits i motionen. Där har föreslagits att de lokala organen skall ha till uppgift att bestämma arrendeavgift och övriga avtalsvillkor och upprätta förslag till arrendeavtal samt att planera och föreslå investeringar och lämpliga rationaliseringsåtgärder m. m. Eftersom det angivna syftet med motionen bl. a. är att bevara och säkerställa den kompetens som nu finns i boställsnämnderna bör utgångspunkten vara att de lokala egendomsnämnderna i huvudsak skall ha samma ansvar som boställsnämnderna nu har i fråga om jordbruksfastigheter. Ansvarsområdet för de lokala egendomsnämnderna skulle därmed i huvudsak motsvara den kompetens som enligt nya LFKJ överförs från boställsnämnderna till egendomsnämnderna; medgivande till värdebeständig rationalisering av löneboställes jordbruk m. m. (12 §), bestämmande av villkor för upplåtelse på jordbruksarrende av löneboställe eller församlingskyrkas fastighet (13 § första meningen), fråga om omdisposition av löneboställes jordbruk utom i sådant fall som innebär att självständigt jordbruk inte längre skall uppställas på fastigheten (18 § första meningen), tillsyn över pastoratens förvaltning av löneboställes och församlingskyrkas jordbruk (20 §).

Mot bakgrund av förslagen i motion 1987/88:K 26 och konstitutionsutskottets betänkande bör således nu redovisade åläggande, som enligt äldre LFKJ och FFKJ åvilar boställsnämnderna och enligt nya LFKJ egendomsnämnderna, överföras till de föreslagna lokala organen.

Inrättande av lokala egendomsnämnder skall vara frivilligt. Det får ankomma på stiftsfullmäktige att avgöra detta mot bakgrund av de lokala behoven av att inrätta sådana nämnder. Det bör inte heller vara nödvändigt att, om lokala egendomsnämnder inrättas, tillsätta sådana i hela

stiftet. Behovet av lokala egendomsnämnder kan variera inom stiftet. Behov av sådana nämnder torde främst gälla de delar av stiftet där det i större utsträckning bedrivs jordbruk. Det får ankomma på stiftsfullmäktige att besluta om det geografiska verksamhetsområdet för de lokala egendomsnämnderna. Härvid kan nuvarande ordning i fråga om boställsnämndernas verksamhetsområden ge vägledning. Det får givetvis endast finnas en lokal egendomsnämnd inom varje geografiskt angivet område. Har lokal egendomsnämnd inrättats upphör inom denna nämnds verksamhetsområde den beslutskompetens som enligt nya LFKJ åvilar egendomsnämnden såvitt gäller sådana ärenden som den lokala egendomsnämnden skall ha hand om.

Enligt 30 § äldre LFKJ och 109 § FFKJ överklagas boställsnämndens beslut genom besvär hos stiftsnämnden. Överklagande får endast göras av den som förvaltar egendomen. Med hänsyn till att egendomsnämnderna bl. a. genom tillgång till kansliresurser får förutsättas föfoga över större administrativa och juridiska erfarenheter än vad som kan finnas hos de lokala egendomsnämnderna, kunde det vara lämpligt att, om lokal egendomsnämnd inrättas, dess beslut skall kunna överklagas hos egendomsnämnden och inte direkt till kammarkollegiet. En sådan ordning skulle innebära att en kommunal myndighets beslut kunde överklagas hos en annan kommunal myndighet. Detta får anses strida mot allmänna kommunalrättsliga principer, särskilt som det är samma fullmäktigeförsamling som väljer ledamöter i båda nämnderna. Den lokala nämndens beslut bör därför överklagas direkt till kammarkollegiet. Över kollegiets beslut bör talan inte få föras.

Eftersom syftet med inrättande av lokala egendomsnämnder till stor del är att säkerställa ett bibehållande av den lokala kompetensen som nu finns hos boställsnämnderna kan ifrågasättas om inte valbarheten borde lokalt begränsas. I annan lagstiftning som möjliggör inrättande i kommun och landsting av lokala organ med begränsade uppgifter (se lag 1979:408 om vissa lokala organ i kommunerna omtryckt 1979:1167 och lag 1985:127 om särskilda organ i landstingskommunerna) har inte tagits in några regler om lokalt begränsad valbarhet till dessa organ. Denna principfråga har diskuterats av kommunaldemokratiska kommittén (Ds Kn 1981:8) i fråga om direktvalda lokala organ. Kommittén uttalade därvid i huvudsak följande. Principiella skäl talar för att valbarheten knyts till kommunalval. Olika praktiska skäl talar däremot för att valbarhetsreglerna ges den enkla utformningen att valbarheten endast knyts till kravet på rösträtt i kommunalvalen. Kommittén förklarade vidare att det fick förutsättas att partierna ändå i huvudsak nominerade personer som var bosatta inom resp. område där uppdraget skulle utföras.

Såsom kommunaldemokratiska kommittén uttalat får det förutsättas att fullmäktige vid val av ledamöter och suppleanter i lokala egendomsnämnder beaktar den lokala anknytningen. Det synes i förevarande sammanhang i vart fall inte föreligga tillräckliga skäl att utreda helt nya former för val av kommunala förtroendemän. Som framgår av vad tidigare sagts saknas kommunalrättsliga förebilder i fråga om lokalt begränsad valbarhet till kommunala nämnder.

I 7—8 §§ äldre LFKJ ges bestämmelser om boställsnämnds sammansättning och tillsättning av ledamöter. De nu föreslagna lokala egendomsnämnderna är kommunala nämnder med specialreglerade uppgifter. Detta innebär att ledamöter och suppleanter inte skall tillsättas utan väljas enligt bestämmelserna i församlingslagen.

Eftersom de lokala egendomsnämndernas verksamhet blir mindre omfattande än vad som gäller för egendomsnämnd bör antalet ledamöter i de lokala nämnderna i princip vara mindre än i egendomsnämnden. Enligt 7 § äldre LFKJ är antalet ledamöter i boställsnämnd tre och så har också i motionen föreslagits för de nya lokala organen.

Normalt lämnas inte föreskrifter om antal ledamöter och suppleanter i kommunala nämnder. Sådana bestämmelser har inte heller meddelats i nyss nämnda lagar angående lokala organ i kommuner och landsting. I vissa fall torde föreligga intresse av att utse fler än tre ledamöter i lokal egendomsnämnd t. ex. för att tillgodose önskemål om politisk representation. Det synes därför inte lämpligt att begränsa antalet ledamöter i de lokala nämnderna. I 5 § första stycket nya LFKJ föreskrivs att antalet ledamöter i egendomsnämnd skall vara minst fem. Mot bakgrund härav och vad nyss sagts synes därför lämpligt att antalet ledamöter i lokal egendomsnämnd bestäms till minst tre. I fråga om val av suppleanter bör gälla motsvarande bestämmelser som för egendomsnämnd (se 5 § nya LFKJ).

I förordningen om förvaltning av kyrklig jord (FFKJ) ges olika bestämmelser av administrativ och formell karaktär. I den utsträckning bestämmelser av motsvarande slag bör finnas kvar för de lokala egendomsnämnderna ersätts dessa av bestämmelser i församlingslagen till vilken hänvisning då skall ske i likhet med vad som enligt nya LFKJ har gjorts med egendomsnämnderna (se 6 § nya LFKJ).

Specialmotivering

Lag om ändring av lagen (1988: 183) om förvaltningen av kyrklig jord

4 a § Har lokal egendomsnämnd inrättats enligt lag (1989:00) om lokala egendomsnämnder skall den lokala egendomsnämnden inom sitt verksamhetsområde ha hand om de uppgifter i fråga om kyrklig jord som anges i nämnda lag.

Det torde vara mest överskådligt att de föreslagna bestämmelserna om lokala egendomsnämnder tas in i särskild lag till vilken lagen om förvaltningen av en kyrklig jord hänvisar.

Av de föreslagna lagbestämmelserna framgår att lokal egendomsnämnd inom sitt verksamhetsområde övertar de uppgifter som eljest ankommer på egendomsnämnden såvitt gäller de bestämmelser i nya LFKJ till vilka lagen om lokala egendomsnämnder hänvisar.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

Den föreslagna 4 a § skall träda i kraft samtidigt med den föreslagna lagen om lokala egendomsnämnder.

1 § Stiftsfullmäktige får tillsätta lokal egendomsnämnd med uppgifter som anges i 4–6 §§ denna lag.

Fullmäktige bestämmer lokal egendomsnämnds verksamhetsområde. Inom varje verksamhetsområde får finnas en lokal egendomsnämnd.

Tillsättande av lokala egendomsnämnder är frivilligt. Det bör inte finnas något krav på att lokala egendomsnämnder skall finnas inom hela stiftet. Som framhållits i den allmänna motiveringen kan de lokala förhållandena föranleda att lokal egendomsnämnd endast inrättas inom vissa delar av stiftet. Fullmäktige bestämmer verksamhetsområde för lokal egendomsnämnd. Det skall givetvis endast finnas en lokal nämnd inom varje område. Detta framgår av lagtexten. Av lagtexten framgår vidare att om lokal nämnd inrättas så skall den fullgöra alla de uppgifter som anges i denna lag. Den lokala nämndens kompetens skall således inte kunna begränsas till vissa av de uppgifter som anges i 4–6 §§.

2 § Ledamöter och suppleanter i lokal egendomsnämnd väljs av stiftsfullmäktige till det antal som fullmäktige bestämmer. Antalet ledamöter får dock inte vara mindre än tre. Antalet suppleanter bör vara minst lika stort som antalet ledamöter.

Om suppleanterna inte väljs proportionellt skall det vid valet även bestämmas i vilken ordning de skall inkallas till tjänstgöring.

Ledamöter och suppleanter skall vara medlemmar av svenska kyrkan och vara kyrkobokförda inom stiftet. Den som är underårig eller har förmyndare enligt 11 kap. 7 § föräldrabalken är inte valbar. Om en ledamot eller suppleant inte längre är valbar, upphör hans uppdrag genast.

Skälen för bestämmande av antal ledamöter har redovisats i den allmänna motiveringen. I övrigt överensstämmer paragrafen med vad som gäller för egendomsnämnderna enligt 5 § nya LFKJ.

3 § Följande bestämmelser i församlingslagen (1988:180) tillämpas på lokal egendomsnämnd, nämligen

7 kap. 8 § om rätt till ledighet för uppdraget,

7 kap. 9 § andra och tredje styckena om verkan av ledamots avgång,

7 kap. 10 § om ordförandeskapet,

7 kap. 11 § om sammanträden,

7 kap. 12 § om suppleanternas tjänstgöring,

7 kap. 13 § första stycket om beslutsförhet,

7 kap. 14 § om val av särskild avdelning samt krav på beslut och protokoll,

7 kap. 15 § om mottagande av framställningar m. m.,

7 kap. 17 § om reglemente och delegation,

7 kap. 21 § om förvaring av arkivhandlingar,

7 kap. 22 § första stycket om ersättning till ledamöter och suppleanter,

9 kap. 5 § om valperiodens längd.

Därvid skall följande gälla:

1. Bestämmelserna om stiftsstyrelsen skall avse lokal egendomsnämnd.

2. Bestämmelserna om församlingen, kyrkofullmäktige och kyrkostämman skall avse stiftssamfälligheten och stiftsfullmäktige.

3. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får besluta att lokal egendomsnämnds protokoll och andra arkivhandlingar får förvaras på annat sätt än i kyrkoarkiv.

Skr. 1988/89: 149
Bilaga 1

Genom hänvisningar i denna paragraf har vissa bestämmelser i 7 och 9 kap. den nya församlingslagen gjorts tillämpliga på lokal egendomsnämnd.

Den lokala egendomsnämnden är en s.k. specialreglerad nämnd vars beslut enligt denna lag får överklagas förvaltningsvägen. I sådana ärenden gäller förvaltningslagens (1986:223) bestämmelser om bl. a. handläggningen av ärenden, tolk, ombud och biträde samt jäv.

De specialreglerade uppgifter som har lagts på den lokala egendomsnämnden förutsätter normalt en särskild kompetens och insikt hos nämndens ledamöter. Någon bestämmelse som med hänsyn till detta skulle begränsa valbarheten och behörigheten för uppdraget i förhållande till vad som gäller för övriga kyrkokommunala organ har, som framgår av den allmänna motiveringen dock inte funnits lämplig eller påkallad.

4 § Lokal egendomsnämnd skall handha förvaltning och verkställighet som åligger egendomsnämnd jämlikt lag (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord enligt följande bestämmelser:

1. 12 §; om värdebeständig rationalisering,
2. 13 § första meningen; om villkor för upplåtelse av jordbruksarrande,
3. 18 § första meningen; om dispositionsändring, såvitt gäller lönebeställes jordbruk.

De principiella skälen beträffande kompetensreglerna för lokala egendomsnämnder har redovisats i den allmänna motiveringen. Vidare hänvisas i fråga om de aktuella lagrummen till specialmotiveringen till nya LFKJ (prop. 1987/88:31 s. 212 ff).

Bestämmelsen i 1. gäller medgivande till värdebeständig rationalisering och motsvarar vad som nu gäller för boställsnämnd enligt 57 § FFKJ och för egendomsnämnd enligt 12 § nya LFKJ.

Bestämmelsen i 2. gäller upplåtelse av jordbruksarrande på fastighet som förvaltas av pastorat (jfr 7 § första stycket nya LFKJ) och motsvarar vad som nu gäller för boställsnämnd enligt 15 § äldre LFKJ och egendomsnämnd enligt 13 § nya LFKJ.

Bestämmelsen i 3. gäller, med vissa undantag, som följer av 16 och 17 §§ nya LFKJ, dispositionsändring som avser löneboställe. Denna uppgift åvilar nu boställsnämnd enligt 19 § äldre LFKJ och övertas enligt 18 § nya LFKJ av egendomsnämnden. Med hänsyn till syftet med inrättande av lokala egendomsnämnder har den lokala nämndens kompetens dock begränsats till att omfatta löneboställes jordbruk. Föranleds ändringen av att ett självständigt jordbruk inte längre är bärkraftigt eller kan ändringen leda till att ett sådant jordbruk inte kan bestå, skall frågan prövas av egendomsnämnden.

5 § Lokal egendomsnämnd har tillsyn över pastorats förvaltning av löneboställes och församlingskyrkas fastighets jordbruk.

Enligt 7 § första stycket nya LFKJ skall pastoraten förvalta löneboställen

och församlingskyrkas fastigheter med undantag av tillhörande skog, samt prästgårdar. Enligt andra stycket i samma paragraf skall församlingen förvalta skogen på församlingskyrkans fastigheter. Enligt 20 § nya LFKJ skall egendomsnämnden ha tillsyn över sådan förvaltning av kyrklig jord som pastoraten och församlingarna enligt 7 § första och andra styckena har hand om.

Med hänsyn till syftet med inrättande av lokala egendomsnämnder föreslås att deras tillsyn begränsas till att gälla pastorats förvaltning av lönebeställes och församlingskyrkas fastighets jordbruk.

6 § Skall kyrklig jord som förvaltas av egendomsnämnden upplåtas för arrende för jordbruk skall den lokala egendomsnämnden föreslå arrendevillkoren.

Enligt 17 § FFJK skall boställsnämnden föreslå arrendevillkor om kyrklig jord som förvaltas av stiftsnämnd skall upplåtas för jordbruksarrende. Motsvarande bestämmelser återfinns av naturliga skäl inte i nya LFKJ eftersom egendomsnämnden där ersätter stiftsnämnden. I enlighet med vad som föreslagits i motionen och syftet med denna angående bl. a. av bibehållande av lokal kompetens bör lokal egendomsnämnd föreslå arrendevillkor för sådan egendom där egendomsnämnden och inte den lokala nämnden beslutar om avtalsvillkoren.

7 § Lokal egendomsnämnds beslut enligt 4 och 5 §§ får överklagas hos kammarkollegiet av den som förvaltar egendomen.

Kammarkollegiet får överlämna ett ärende till regeringens avgörande, om kollegiet anser att särskilda skäl motiverar det. Kammarkollegiet skall då bifoga eget yttrande i ärendet.

Kammarkollegiets beslut i en dit överklagad fråga får inte överklagas.

Motiven för att lokal egendoms beslut skall överklagas hos kommerskollegiet har redovisats i den allmänna motiveringen.

Med hänsyn till gällande bestämmelser om handläggning av arrendetviser saknas anledning för annan än den som förvaltar egendomen att enligt denna lag överklaga den lokala egendomsnämndens beslut. Såvitt gäller beslut enligt 6 § saknas anledning att ha särskild besvärsmätt.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1990.

Enligt konstitutionsutskottets betänkande skall de föreslagna reglerna om lokala egendomsnämnder kunna träda i kraft senast den 1 juli 1989, dvs. samtidigt med att lagen om förvaltningen av kyrklig jord träder i kraft. Emellertid torde det vara nödvändigt att först inhämta yttrande från kyrkomötet enligt 9. Övergångsbestämmelserna till regeringsformen. Kyrkomötet avhålls inte förrän i augusti månad. Det torde därför av formella skäl inte vara möjligt för riksdagen att lagstifta om lokala egendomsnämnder förrän tidigast under hösten 1989. Lagen torde därmed inte heller kunna träda i kraft förrän vid årsskiftet 1989/90.

Förteckning över remissinstanserna och sammanställning av remissyttrandena över promemorian lokala egendomsnämnder

1 Remissinstanserna

Efter remiss har yttranden avgetts av: kammarkollegiet, stiftsnämnderna i Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Västerås, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad, Luleå, Visby, Svenska kyrkans centralstyrelse, Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund och Sveriges Jordbruksarrendatorers förbund.

Lantbrukarnas Riksförbund och Samrådsgruppen för arrendatorsföreningarna på och kring sydsvenska höglandet har på eget initiativ avgett yttranden.

2 Remissutfallet i stort

Promemorians förslag har i stort mottagits negativt. Av de 17 yttranden som har kommit in är 14 negativa till förslaget om lokala egendomsnämnder.

Stiftsnämnden i Västerås och Svenska Kyrkans församlings- och pastoratsförbund har inget att invända mot förslaget.

Stiftsnämnden i Visby tillstyrker förslaget.

Förslaget i promemorian avstyrks helt eller huvudsakligen av kammarkollegiet, stiftsnämnderna i Uppsala, Linköping, Skara, Strängnäs, Växjö, Lund, Göteborg, Karlstad och Luleå, Svenska kyrkans centralstyrelse, Sveriges Jordbruksarrendatorers förbund, Lantbrukarnas riksförbund och Samrådsgruppen för arrendatorsföreningarna på och kring sydsvenska höglandet. De åberopar som skäl främst att inrättande av lokala egendomsnämnder motverkar en effektiv och lönsam jordbruksdrift. Organisationen av den kyrkliga jorden blir tyngre och mer byråkratiserad.

3 Allmänna synpunkter

Positiva remissinstanser

Stiftsnämnden i Västerås:

Kravet på lokala egendomsnämnder har kommit från stift med stora innehav av arrendegårdar. Inom Västerås stift bedömer stiftsnämnden att det bestående innehavet kommer att i huvudsak finnas i Mälardalen och därmed vara överblickbart från stiftskansliet.

Om det skulle bedömas angeläget att tillmötesgå ett önskemål från andra delar av landet gör stiftsnämnden i Västerås ingen invändning mot det framlagda förslaget.

Stiftsnämnden i Visby har som sitt yttrande överlämnat ett yttrande av boställsnämndsordförande Anders Larsson, som anför:

Jag ansluter mig i stort till det som i promemorian anföres, att de föreslagna nämnderna innebure en möjlighet att utnyttja den sakkunskap

och lokalkännedom som nuvarande boställsnämndsorganisation besitter. Ett bibehållande av en arrendatorsrepresentation motsvarande den nuvarande torde också vara ovärderligt, både som sakkunskap och som psykologiskt betydelsefull faktor i nämndens arbete.

Det synes lämpligt att de nya nämnderna gäves föreslagen kompetens. Helst såge undertecknad boställsnämndsordf. dock att även uppsikten över prästgårdarna bibehölles.

— — —
Det vore att önska, att de lokala egendomsnämnderna finge benämnas boställsnämnder — mindre otympligt och dessutom inarbetat sedan 1925.

Enär den föreslagna lagen icke komme att kunna träda i kraft förrän den 1 januari 1990, vore det väl lämpligt, att nuvarande regler angående boställsnämnderna finge tillämpas intill utgången av 1989.

I övrigt tillstyrker jag promemorians förslag.

Svenska kyrkans församlings- och pastoratsförbund:

Förbundsstyrelsen vill inledningsvis notera att den föreslagna lagstiftningen är av fakultativ natur, innebärande att varje stiftssamfällighet själv skulle ha att fatta beslut om inrättande av lokala egendomsnämnder. Med hänsyn härtill vill förbundet i och för sig inte motsätta sig att det i promemorian upprättade lagförslaget genomföres.

Förbundsstyrelsen vill emellertid peka på ett alternativ till det föreslagna frivilliga anordnandet av lokala egendomsnämnder. Samma syfte, nämligen att ge möjlighet till motsvarande lokala inflytande som boställsnämnderna har idag, kan uppnås inom ramen för den aktuella lagstiftningen. De kommunalrättsliga reglerna om delegation i församlingslagen enligt kap. 7 § 17 stycke 2 jämfört med 6 § lagen om förvaltning om kyrklig jord, är sålunda tillämpliga jämväl inom egendomsnämndens verksamhet. Det bör dock noteras den begränsning vad gäller den krets till vilken delegation kan ske, nämligen till avdelning av nämnden, bestående av ledamöter eller suppleanter, till ledamot eller suppleant samt till tjänsteman hos stiftssamfälligheten.

Utöver denna ordning för fattande av beslut föreligger givetvis möjlighet att tillskapa beredande organ utan formell beslutanderätt. Vad gäller sådana icke lagreglerade organ finns inte några begränsningar ifråga om personkretsen. Sådana organ har t. ex. möjlighet att träffa överenskommelser om exempelvis arrendeavtal för vars giltighet dock fordras egendomsnämndernas godkännande.

Med hänvisning till vad ovan anförts har förbundsstyrelsen inte något att erinra mot förslagets lagtekniska lösning.

Negativa remissinstanser

Kammarkollegiet:

— — —
Den grundläggande bestämmelsen för förvaltningen av den kyrkliga jorden finns i 11 § lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord (LFKJ). Där sägs att förvaltningen skall inriktas på att egendomens avkastningsförmåga tas till vara på ekonomiskt bästa sätt med den inskränkningen att naturvårdens och kulturminnesvårdens intressen skall beaktas i skälig omfattning. Strukturrationaliseringen av den kyrkliga jorden är ett viktigt led i arbetet med att uppfylla målet för förvaltningen. Den uppdel-

ning av förvaltningen av kyrklig jord på två organ, som blir en följd av inrättandet av lokala egendomsnämnder, innebär en splittring av ansvaret och rubbar förutsättningarna för ett målmedvetet arbete med strukturrationaliseringen. Uppräkning i 4 § av de arbetsuppgifter, som föreslås läggas på de lokala nämnderna, illustrerar detta. Ett beslut i en lokal egendomsnämnd om t. ex. nybyggnad eller väsentlig ombyggnad av hus på ett löneboställes jordbruk eller om sambruk med en annan kyrklig jordbruksfastighet kan påverka frågan om bibehållande eller försäljning av bostället, en fråga som ankommer på stiftets egendomsnämnd och som är ett led i strukturrationaliseringen i dess helhet bl. a. med hänsyn till kompensationspraxis enligt jordförvärvslagen.

Förslaget belyser inte de ekonomiska konsekvenserna. För att de lokala egendomsnämnderna skall kunna fullgöra de föreslagna arbetsuppgifterna måste de liksom egendomsnämnderna ha tillgång till kvalificerad personal för beredning av ärendena. Utredaren uttalar (s 16) att nuvarande ordning i fråga om boställsnämndernas verksamhetsområden kan ge vägledning, då stiftsfullmäktige skall besluta om det geografiska verksamhetsområdet för en lokal egendomsnämnd. Med hänsyn till att antalet boställsdistrikt i stiftet varierar mellan två och sju kan det bli en kostsam organisation. Inget tyder på att inrättandet av lokala egendomsnämnder skulle ge ett bättre ekonomiskt resultat än om verksamheten sköts av egendomsnämnderna. Det blir alltså en ytterligare ekonomisk belastning på den kyrkliga jorden samtidigt med att avkastningen av denna kritiserats som alltför dålig.

— — —

Stiftsnämnden i Uppsala:

Föreliggande PM har tillkommit med anledning av riksdagsmotion 1987/88:K 26. I motionen föreslogs att stiftsfullmäktige får möjlighet att under egendomsnämnderna inrätta 11 lokala egendomsnämnder bestående av tre ledamöter, som väljs av egendomsnämnden, varvid arrendatorsorganisationen äger rätt att nominera en ledamot. Motionärerna hade vidare tänkt sig att beslutanderätten inom den lokala egendomsnämndens kompetensområde vid oenighet inom nämnden skulle återgå till egendomsnämnden.

De framlagda lagförslagen skiljer sig på väsentliga punkter från motionärernas förslag:

- det ges inga garantier för arrendatorsinflytande i lokal egendomsnämnd
- inga kompetenskrav anges beträffande ledamöterna, vilket gör att den eftersträvide lokalkännedomen inte kan garanteras
- av partipolitiska hänsyn torde fler än tre ledamöter väljas till nämnderna, vilket gör den föreslagna organisationen tungrodd och kostsam
- den obligatoriska egendomsnämndens beslutskompetens upphör inom den lokala egendomsnämndens verksamhetsområde betr. angivna ärendegrupper, vilket motverkar en enhetlig praxis inom stiftet i jordbruksarrendefrågor.

Med hänsyn till ovan uppräknade negativa konsekvenser vill stiftsnämnden för sin del bestämt avstyrka den föreslagna lagstiftningen.

Stiftsnämnden i Linköping:

Enligt de utredningar, som förevarit med anledning av att lagen (1970:939) om förvaltning av kyrklig jord skall upphöra den 1 juli 1989, synes sakliga skäl ligga till grund för att avveckla boställsnämnderna.

Målet med omorganisationen har inriktats på att förbättra bl a vissa förvaltningsdelar. Vad beträffar boställsnämnderna konstateras att genom dess avskaffande förenklas förvaltningen, begränsas myndighetsantalet, ställs större krav på pastoraten och därmed resultatgivande engagemang. De bedöms också besitta sakkunskap och lokal kännedom.

Stiftssamfälligheternas egendomsnämnd kan, om de besätts med dugliga ledamöter och personal, få en unik möjlighet att se stiftet som en helhet och utöva sina åligganden på ett ekonomiskt rationellt sätt som inte är möjligt med nuvarande organisation. Det förutsättes då, att till nämnden knyts expertis som i samråd med pastoraten kan verka för en enhetlig, ekonomisk och rationell förvaltning, som rätt skött skall kunna flerdubbla avkastningen. I denna förvaltning kan givetvis ingå även förvaltningen av den fasta egendom som är gemensam för stiftet — t. ex. stiftsgårdarna, som säkerligen skulle må väl av en mera professionell förvaltning.

Motionen som går emot förslaget måste ha sina anhängare på den kyrkliga arrendesidan. Misstanke därom föreligger, emedan det måste höras till ovanligheterna att motparten vid en förhandling har med en representant i det beslutande organet. Den enhet det talas om, som skulle förloras om boställsnämnderna försvinner, är väl något överdriven. Även om tillsynsorganet försökt verka för enhetlighet i stiftet, så har medel saknats för att fullfölja strävandena. Motionen hänvisar till boställsnämndernas funktion och föreslår, att arrendatorsföreningen inom verksamhetsområdet skall nominera en ledamot i den lokala egendomsnämnden. Grundtanken i motionen enligt utskottets mening är, att den lokala nämnden är ett delegerat organ under egendomsnämnden.

Stiftsnämnden emotsätter sig på det bestämdaste införandet av lokala egendomsnämnder.

Stiftsnämnden i Skara:

De nuvarande boställsnämnderna har en mycket god kännedom om boställenas förhållanden och har därtill överblick över alla löneboställen inom den del av stiftet som utgör deras verksamhetsområde. Dessutom har de ofta god kännedom om andra arrendegårdar inom sitt område än kyrkans löneboställen t ex genom att de även ofta är auktoriserade syne-män. Utan tvivel har alltså boställsnämnderna en större kompetens än de enskilda pastoraten. Boställsnämnderna representerar en allmän kompetens som omfattar såväl kännedom om pastoratens arrendeställen som kunskap i arrende- och jordbruksfrågor. Ändå skall boställsnämnderna avskaffas den 1 juli 1989 och härom har uppenbarligen rätt stor enighet.

Frågan är då om boställsnämndernas kompetens kan förväntas bli överförd till lokala egendomsnämnder om sådan inrättas. Härtill är stiftsnämnden benägen att svara nej. Ett skäl är, att lokal egendomsnämnd torde komma att bli en jordägarrepresentation, och att arrendatorsrepresentationen i tidigare boställsnämnder ej härigenom kan överföras till lokala egendomsnämnder.

Intet hindrar enligt stiftsnämndens mening att de nuvarande boställsnämndernas kompetens tas tillvara under en övergångstid eller t. o. m. på längre sikt utan att lokala egendomsnämnder inrättas. Om stiftsfullmäktige ges laglig möjlighet att inrätta lokala egendomsnämnder är det risk för att denna möjlighet okritiskt utnyttjas utan att andra sätt att tillgodogöra

sig boställsnämndernas kompetens övervägs, t. ex. via konsultuppdrag åt de tidigare boställsnämndsordförandena.

Vissa betydelsefulla skillnader finns mellan boställsnämnd och lokal egendomsnämnd. Det framhålls på sid 17 i promemorian att ledamöter och suppleanter i en lokal egendomsnämnd skall väljas och inte tillsättas. Detta följer av att det är fråga om kommunala nämnder. Inga formella kompetenskrav kan därför uppställas för uppdraget. I och för sig kan detta kanske underlätta rekryteringen men om lokala egendomsnämnder inrättas skulle det vara olyckligt om kravet på särskild kompetens för uppgiften eftersättes. Eftersom valbarheten således inte kan begränsas till att avse tidigare boställsnämndsledamöter eller andra personer med särskild kompetens finns ingen garanti för att just boställsnämndsledamöter blir valda till lokala egendomsnämnder.

Boställsnämndernas ordförande har haft uppdrag som arbetande ordförande. Nämnderna har inte haft någon anställd arbetskraft till biträde utan ordförandena har varit hänvisade till att antingen själva utföra allt administrativt arbete eller att leja bort detta mot egen betalning av arbetet. På motsvarande sätt kan *inte* de lokala egendomsnämnderna förväntas fungera. Uppdrag som ledamot och ordförande i lokal egendomsnämnd måste bli ett ordinärt förtroendeuppdrag utan verkställande och administrativa uppgifter. Det ligger i uppdragets natur. Dessutom är nog detta en förutsättning för att lämpliga personer över huvud taget skall vara beredda åta sig sådant uppdrag.

Oavsett om lokala egendomsnämnder inrättas eller inte, måste stiftsamfälligheten ge resurser såväl personellt som materiellt åt egendomsnämnden för de uppgifter som boställsnämnderna tidigare utfört. För Skara stift torde det vara nödvändigt, att en särskild tjänst som "jordbruks- och arrendatorssakkunnig" inrättas som förstärkning av egendomsförvaltningen. Tjänsten är lika nödvändig om lokala egendomsnämnder inrättas. Skillnaden blir bara att tjänstens innehåll och arbetssätt blir annorlunda.

Med iakttagande av syftet att lokala egendomsnämnder skall tillgodose behovet av lokalkompetens (lokalkännedom?) kan det knappast bli aktuellt att inrätta en enda "lokal" egendomsnämnd med hela stiftet som verksamhetsområde. I Skara stift torde man behöva ha lika många lokala egendomsnämnder som boställsnämnder om den lokala anknytningen skall kunna upprätthållas genom dessa nya nämnder. Som tidigare framhållits tar det lång tid för nya nämnder på stiftsplanet att skaffa sig denna lokalkännedom.

Sammanfattningsvis vill stiftsnämnden anföra att det är de *nuvarande* boställsnämndernas kompetens som finns anledning ta tillvara när boställsnämnderna avskaffas, att detta kan ske bättre på annat sätt än genom inrättande av lokala egendomsnämnder och att det är under en begränsad tid som denna kompetens kan tillgodovinnas. På längre sikt kan man inte räkna med att kunna upprätthålla motsvarande kompetens i lokala egendomsnämnder som man haft i boställsnämnderna. Den lokala kännedomen om arrendeställena finns ändå hos pastoraten.

Stiftsnämnden avstyrker lagstiftningen att lokala egendomsnämnder skall kunna tillsättas av stiftsfullmäktige.

Stiftsnämnden i Strängnäs:

En av fördelarna med den nya stiftsorganisationen vad beträffar den del, som nu handläggs av stiftsnämnderna och framöver kommer att omhän-

derhas av egendomsnämnderna, är det mera direkta inflytande, som stiftsförvaltningen kommer att få vad beträffar tillsynen av pastoratens jordbruksförvaltning, bl. a. arrendesättningen.

Genom borttagande av boställsnämnderna har antalet beslutsnivåer minskats, vilket möjliggör snabbare beslutsgångar. Detta har under lång tid efterlysts av personer, som av olika anledningar behöver komma i kontakt med stiftets jordbruksförvaltning.

Inrättandet av lokala egendomsnämnder skulle därför dels få till följd en återgång till den tidigare rådande splittrade förvaltningen. Dels få menliga ekonomiska effekter genom:

1. De rena kostnader, som en omfattande verksamhet med lokala nämnder för med sig. Arvoden, resor och administration.

2. Den förhoppningsvis positivt ekonomiska effekt, som närkontakten mellan pastoratens jordbruksförvaltning och stiftets egendomsförvaltning skulle få kommer att äventyras eller spolieras om ytterligare en instans skulle inplaceras i beslutsgången.

Den nyligen publicerade utredningen över kyrkans egendomar, visar dessvärre att pastoratens jordbruk inte endast lämnar en dålig avkastning. Kyrkans jordbruk lämnar dessutom en sämre avkastning än andra markägarkategoriernas jordbruk. Detta i bjärt kontrast till det stiftscentraliserade skogsbruket, som visar såväl en mycket god avkastning, som en avkastning som är högre än flertalet jämförda markägarkategorier kan visa upp.

Det nämns som ett argument till bildande av lokala egendomsnämnder att stiftets egendomsnämnd skulle bli avlastad arbete. Det troliga resultatet skulle förmodligen tvärtom bli en större arbetsbelastning för egendomsnämnd och stiftskansli genom den nämnda ökade administrationen samt de förmodligen mycket omfattande kontakt- och informationsbehov, som skulle uppkomma.

Bland egendomsnämndens arbetsuppgifter kommer att ingå utarbetande av planer för kort- och långsiktig disposition av pastoratens jordbruk och andra boställsfastigheter. Ett upprättande av lokala egendomsnämnder skulle kunna tänkas medföra att de direkta kontakterna mellan pastorat och stiftsnämnd skulle försväras och bli tyngre och omständligare.

Härtill kommer — erfarenhetsmässigt — att uppstå svårigheter för stiftsförvaltningen att få in uppgifter om de lokala egendomsnämndernas planer och verksamhet.

I argumenteringen för lokala egendomsnämnder nämns bl. a. behovet av utökat lokalt stöd för kyrkans arrendatorer och hyresgäster. Med tanke på den för arrendatorerna mycket fördelaktiga lagstiftning, som tillkommit på senare år, kan det kanske med fog ifrågasättas om behovet av ytterligare stöd till arrendatorerna verkligen är särskilt stort.

Enligt förslaget skulle de lokala egendomsnämnderna få beslutsfunktioner, som markägaren — och stiftets egendomsnämnd — måste överklaga — hos kammarkollegiet — om överenskommelse inte skulle kunna nås. Detta bäddar knappast för en rationell och ekonomiskt inriktad jordbruksförvaltning.

Att dessutom ledamöterna i lokala egendomsnämnderna inte garanterat besitter de kunskaper, som vore önskvärda, skulle också kunna tänkas leda till rent politiska/lokalpatriotiskt betingade beslut i de lokala nämnderna.

I de nuvarande boställsnämnderna är det utan tvekan så att det är boställsnämndsordförandena, som dragit det tunga lasset i nämndernas arbete. Inom Strängnäs stift planeras att ett antal av dessa ordföranden även efter 890 701 kommer att anlitas som jordbruksexperter. Detta blir troligen aktuellt i flertalet stift, varför mycket av den lokalkännedom och

kunskap om kyrkans fastigheter, som dessa ordföranden besitter, kommer att tas till vara.

Stiftsnämnden vill med de framlagda farhågorna allvarligt ifrågasätta om verkligen lokala egendomsnämnder bör inrättas.

Skr. 1988/89: 149

Bilaga 2

Stiftsnämnden i Växjö:

I proposition (1986/87:13) om förvaltning av kyrklig jord föreslås att boställsnämnderna skall avskaffas och deras uppgifter överföras på egendomsnämnden.

Problem med boställsnämndsorganisationen är bl. a. att:

- Arbetet utföres nära nog på ideell basis vilket begränsar möjligheten att rekrytera verkligt professionell kompetens.
- En affärsmässig bedömning och förhandling med arrendatorerna försvåras av att en arrendatorsrepresentant ingår i nämnden. Arrendatorns intressen tillvaratas dessutom nu väl både i lagstiftning och arrendenämnderna.
- När det gäller jordbruksförvaltningen på boställena är hela 4 parter inblandade nämligen förutom arrendatorn, pastorat, boställsnämnd och stiftsnämnd, detta bäddar för oklarheter och missförstånd och försvårar en rationell handläggning.
- Den ekonomiska situationen för jordbruksnäringen är idag bekymmersam och oklarheten om framtiden är stor. Avkastningen på arrendejordbruken är mycket låg eller t. o. m. negativ. En samlad strategi och ett samlat grepp över problemområdet krävs nu omedelbart för att förbättra situationen. Till detta krävs kvalificerad jordbruksekonomisk kompetens vilken bäst kan tillgodoses på stiftsnivå.

Departementschefens motiv för att avveckla boställsnämnderna var framförallt att förenkla förvaltningen genom att begränsa antalet myndigheter som har att befatta sig med egendomen.

Enligt förslag i propositionen skall egendomsnämnden ta över boställsnämndernas uppgifter och detta innebär att flera av de problem som redovisats med nuvarande organisation ges en större möjlighet till lösning.

I föreliggande PM föreslås i princip att nuvarande boställsnämnder ersättes med s. k. lokala egendomsnämnder. Inget av de problemområden som tidigare har angetts löses därmed utan nya problem tillföres.

Det huvudsakliga syftet med lokala egendomsnämnder säges vara att tillgodose behovet av lokalkännedom. Detta är inget relevant skäl eftersom stiftsnämnden genom kontakter med pastoraten, myndigheter (främst lantbruksnämnden) och arrendatorer skaffar sig nödvändig kännedom om lokala förhållanden.

Beslut som fattas av de lokala egendomsnämnderna kan av kommunalrättsliga skäl ej överklagas till egendomsnämnden utan måste föras till kammarkollegiet. Detta innebär en utökning av antalet inblandade myndigheter i stället för en önskvärd minskning. Beslutsvägarna blir längre liksom handläggningstiden.

Sammanfattningsvis kan sägas att föreliggande förslag inte på något sätt bidrar till en lösning av de problem som finns idag utan i stället innebär en försämring. Förslaget måste därför avvisas.

Stiftsnämnden i Lund:

Stiftsnämnden avstyrker att det på stiftsplanet skall kunna finnas annan nämnd än egendomsnämnd, som har hand om uppgifter i fråga om kyrklig jord enligt lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord.

När stiftsnämnden 1985-03-26 yttrade sig över promemorieförslaget (Ds C 1984: 13) om bl a boställsnämndernas avskaffande och därvid angav en annan än den föreslagna lösningen, var det inte känt att också stiftsnämnderna skulle komma att avskaffas. Att stiftsnämnden nu ser annorlunda på frågan om boställsnämnder/lokala egendomsnämnder beror uteslutande på stiftsorganisationsreformen. — En sak är att bevara en väl inarbetad, låt vara svåröverskådlig, uppdelning av förvaltningsansvaret; en annan att inte försäkra sig om att en ny reform verkligen medför den eftersträlvade förenklingen av förvaltningen.

Rådgivning om mark- och byggnadsfrågor för vilken oftast boställsnämndsordföranden ensam svarar, är enligt stiftsnämndens uppfattning inte tillräckligt motiv för att tillskapa ett nytt nämndväsende, som utan tvekan kommer att kräva större kansliresurser än om egendomsnämnden på annat sätt tar tillvara främst avgående boställsnämndsordförandes sakkunskap.

Eftersom lokal egendomsnämnds sammansättning uppenbarligen inte kan göras beroende av lokalkännedom och insikter i arrendejordbruk, bortfaller ytterligare ett motiv för inrättande av sådan nämnd.

Vid arrendesättning blir sakkunskapen och möjligheten att påverka beslut beaktade om t. ex. en f. d. boställsnämndsordförande lägger fram förslag till arrendevillkor som efter hörande av pastorat och arrendator fastställs av antingen egendomsnämnden eller dess delegat beroende på vad som tillförts ärendet.

Det ligger nära till hands att använda detta förfarande i hela Lunds stift. I anslutning till detta vill stiftsnämnden uttrycka sin principiella tvekan till möjligheten att låta delar av ett stift ligga utanför lokal egendomsnämnds verksamhetsområde.

Stiftsnämnden i Göteborg:

Det förslag som föreligger om inrättande av lokala egendomsnämnder som fristående och direkt under stiftsfullmäktige verkande organ kommer, om det genomförs, att omöjliggöra för egendomsnämnden att effektivt leda rationaliseringsarbetet. Detta förutsätter ju en översiktlig samordning inom hela stiftet av fastigheternas långsiktiga disposition.

Hela stiftets förutsättningar måste således vägas samman vad beträffar investeringar i fastigheterna, behovet och önskvärheten av yttre rationalisering och balansen mellan olika placeringar av prästlönetillgångar.

Besluten i de lokala egendomsnämnderna har egendomsnämnden enligt förslaget inget inflytande över. Detta innebär att egendomsnämnden inte ens får den möjlighet till samordning av förvaltningen som stiftsnämnden hittills haft.

Dels har ju stiftsjägmästaren varit kallad till boställsnämndernas sammanträden dels har pastoraten kunnat överklaga till stiftsnämnden sådana beslut som gått dem emot.

Stiftsnämnden finner inga skäl tala för möjligheten att inrätta lokala egendomsnämnder i enlighet med det framlagda förslaget. Snarare innebär förslaget att angelägna åtgärder för rationalisering av jordbruksdriften och förbättring av avkastningsmöjligheterna väsentligen försvåras. Inte heller innebär förslaget någon förenkling av förvaltningen i övrigt.

Stiftsnämnden får mot bakgrund av ovanstående

1 i första hand helt avstyrka förslaget om lokala egendomsnämnder med särskilda i speciell lag reglerade befogenheter

2 i *andra hand förorda* att egendomsnämnden själv vid behov får inrätta lokala organ för beredning av speciella frågor något som torde vara möjligt redan inom gällande lag

3 i *tredje hand förorda* att om lokala egendomsnämnder skall kunna inrättas mot bakgrund av föreliggande förslag, dessa skall tillsättas av stiftsfullmäktige efter förslag från egendomsnämnden.

Stiftsnämnden i Karlstad hänvisar till sitt yttrande över promemorian Översyn av bestämmelserna om förvaltning av kyrklig jord m. m. (Ds C 1984:131) och anför bl. a. följande:

Stiftsnämndens inställning enligt nämnda yttrande gäller i princip också betr. möjligheten av att inrätta lokala egendomsnämnder. En uppdelning av förvaltningsansvaret i den kyrkliga jordförvaltningen motverkar en effektiv och lönsam jordbruksdrift samtidigt som organisationen torde bli tyngre och mer byråkratiserad, mindre enhetlig och möjligheten av tillsyn minskar radikalt enligt förslaget.

Det är emellertid av stor vikt att t. ex. förslag till arrendevillkor, som egendomsnämnden skall ta ställning till, utarbetas efter samråd med de kyrkliga arrendatorerna men det måste ankomma på egendomsnämnden själv att bestämma hur ett sådant samråd skall gå till. Stiftsnämnden delar därför helt den uppfattningen som departementschefen ger till känna i regeringens skrivelse till kyrkomötet 1987: 1 Ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan där han bl. a. betr. lokalt inflytande över förvaltningen på stiftsplanet av den kyrkliga jorden anför följande:

Jag vill då särskilt framhålla att de nya egendomsnämnderna till skillnad från stiftsnämnderna är kommunala organ, vars ledamöter väljs av företrädare för samtliga stiftets kyrkliga kommuner. Mitt förslag går därför enligt min mening ändå dem till mötes som efterlyst ett ökat lokalt inflytande över förvaltningen på stiftsplanet av den kyrkliga jorden. Samtidigt skapas förutsättningar för en enhetlig och kompetent behandling av arrendevillkor m. m.

Stiftsnämnden i Luleå:

Enligt stiftsnämndens mening är det av stor vikt att de förvaltningsfrågor som de föreslagna lokala egendomsnämnderna skulle handha blir föremål för en enhetlig bedömning åtminstone inom varje stift.

Detta syfte kan bättre nås om egendomsnämnden i stiftet ensam handlägger dessa ärenden än om förvaltningen delas upp på ett antal lokala egendomsnämnder och eventuellt även på stiftets egendomsnämnd. I överklagningsärenden skulle olikheterna i handläggningen framstå särskilt tydligt om lokala egendomsnämnder inrättades.

Bland annat mot bakgrund av här angivna förhållanden beslutar stiftsnämnden att avstyrka bifall till förslaget om lokala egendomsnämnder.

Svenska kyrkans centralstyrelse:

1987 och 1988 års kyrkomöten har konstaterat att det inte enligt kyrkomötets mening föreligger något behov av lokala nämnder vid sidan av egendomsnämnden i varje stift. Svenska kyrkans centralstyrelse finner inte att promemorians överväganden ger anledning att i någon del ompröva detta ställningstagande. Promemorians förslag avstyrks alltså. Centralstyrelsen har emellertid ingen erinran mot förslagets lagtekniska lösning som sådan.

Innan en eventuell proposition i ämnet lämnas till riksdagen, förutsätter centralstyrelsen att kyrkomötet ges tillfälle att yttra sig över förslagen.

Skr. 1988/89: 149
Bilaga 2

Sveriges Jordbruksarrendatorers Förbund:

Den lokala egendomsnämnden skall utses av stiftsfullmäktige. Detta innebär att det politiska styrkeförhållandet i stiftsfullmäktige kommer att avspeglas i denna lokala nämnd.

Eftersom man inte anses kunna ställa kompetenskrav (kunskap i arrendelagen och jordbruk) på ledamöterna i en kommunal nämnd, innebär den nu föreslagna lokala egendomsnämnden endast en ytterligare byråkratisering av beslutsprocessen.

Med hänvisning till vad som anförts ovan är SJA synnerligen kritisk till det i promemorian presenterade lagförslaget.

Det ursprungliga syftet med den lokala egendomsnämnden med representanter från båda parter, var att få en så allsidig belysning som möjligt av parternas krav och villkor.

Med representanter från båda parter förebygger man många onödiga tvister.

SJA föreslår:

Att arrendesättning skall ske i samråd med de kyrkliga arrendatorerna.

Att den centrala egendomsnämnden utser en arrendevärderingsgrupp, bestående av 2 st. personer. Varav en skall vara aktiv arrendator, som utses på förslag av organisation som företräder arrendatorerna.

Att den arrendevärderingsgruppen får till uppgift att föreslå arrendeavgift och övriga avtalsvillkor.

Att gruppens arbetsområde bestäms av den centrala egendomsnämnden, så att ledamöterna i denna har god kunskap om de lokala förhållandena inom verksamhetsområdet.

Lantbrukarnas Riksförbund:

Departementschefen har i regeringens skrivelse till kyrkomötet 1987:1 förutsatt att samråd skall ske med de kyrkliga arrendatorerna vid utarbetande av nya arrendevillkor. LRF anser att detta samråd är mycket viktigt och bör ske i organiserad form mellan egendomsnämnderna och de kyrkliga arrendatorerna.

Egendomsnämnden får ett relativt stort geografiskt område att arbeta i och det är därför viktigt att lokal expertis i jordbruks- och arrende frågor knyts till egendomsnämnden. En typ av expertis eller resurspersoner är de som tidigare arbetat i boställsnämnderna. För att undvika tvister är det mycket viktigt att arrendatorerna på ett tidigt stadium får komma med i diskussionerna angående de enskilda arrendeupplåtelseerna.

Syftet med lokala egendomsnämnder torde vara att dels få en lokal anknytning men också ett kompetenskrav där den lokala egendomsnämnden består av sakkunniga personer i arrende frågor. Eftersom det nu konstateras att även den lokala egendomsnämnden är en kommunal nämnd som väljs politiskt anser LRF att en sådan lokal nämnd enbart ökar byråkratiseringen. LRF anser att den lokala anknytningen kan tillgodoses via ett utökat samråd och att några lokala egendomsnämnder ej bör tillsättas. Ett förslag till utökat organiserat samråd är att egendomsnämnden utser en värderingsnämnd typ den modell som Uppsala Universitet har.

Ledamöterna i denna nämnd kan lämpligtvis utses så att arrendatorerna

har en representant, jordägaren utser en representant t. ex. tidigare ledamot av boställsnämnden och de två gemensamt utser en tredje ledamot.

Värderingsnämndens uppgift är att föreslå arrendeavgift och övriga avtalsvillkor till egendomsnämnden.

Skr. 1988/89: 149
Bilaga 2

Samrådsgruppen för arrendatorsföreningarna på och kring sydsvenska höglandet:

I de fall då lokala egendomsnämnder inrättas är det angeläget att reglerna för dess arbete i möjligaste mån anknyter till vad som gällt för boställsnämnderna. Antalet ledamöter i nämnderna bör enligt samrådsgruppens mening fastställas till tre.

Nämndens arbete består till stor del av besiktningar och undersökningar ute på jordbruksfastigheterna. Vid sådana arbeten har det visat sig innebära nästan oöverstigliga svårigheter att hålla samman en större grupp. Det är också utifrån dessa erfarenheter som såväl boställsnämnder som arrendenämnder har tre ledamöter.

Det kan på goda grunder antas att pastoraten också i fortsättningen kommer att vara representerade vid förrättningarna på gårdarna med ett antal ledamöter.

Därjämte har det varit vanligt att stiftsnämnderna företräts av en eller flera personer. Våra medlemmar redovisar ofta att boställsnämndernas besiktningar inneburit besök av ett tiotal personer. Den enskilde arrendatorn som ofta har svårigheter att klargöra vem var och en representerar, har upplevt det som slöseri med personalresurser och penningmedel. Vad som utträttas är ju vad den enskilde självägande bonden klarar av mitt under sitt arbete ute bland gårdens jord och djur.

I de allmänna motiveringarna konstateras att konstitutionsutskottet inte uttalat sig närmare om vilka typer av ärenden som de lokala organen skall handlägga. Därav dras den slutsatsen att utskottet inte haft något att erinra mot vad som föreslagits i motionen. På samma sätt bör man se på frågan om att organisation som företrädare arrendatorerna bör ha rätt att nominera en ledamot till varje lokal egendomsnämnd. I motionen finns detta klart uttalat.

Det har inte från något håll ens antytts att arrendatorernas medverkan i förvaltningen skulle innebära annat än fördelar. Tvärtom har det värdefulla samarbetet mellan kyrkan som ägare och arrendatorerna som brukare intimt kunnat vägas och vävas samman. I de frågor där ägare- och brukareintressena möjligen skulle stå på var sin sida t ex om villkoren för en arrendeupplåtelse, har det visat sig vara av utomordentligt värde att arrendatorerna haft företrädare i boställsnämnden. Här kan man således peka på samma effekter som blivit följderna av anställdas representation i företagens styrelser. Inom arrendeområdet har detta också visat sig genom att endast ett mycket litet antal fall förts till avgörande av arrendenämnden.

Samrådsgruppen menar således att det vore att ta ett stort steg bakåt om ledamöter i de lokala egendomsnämnderna tillsättes utan att en ledamot nomineras av arrendatorssidan. En sådan regel bör skrivas in i den lag som kommer att styra den lokala egendomsnämndens verksamhet.

4 Synpunkter på lagförslaget

Skr. 1988/89: 149
Bilaga 2

Kammarkollegiet:

1 §

Enligt lagförslaget får det inte finnas mer än en lokal egendomsnämnd inom ett verksamhetsområde. Det finns däremot inget formellt hinder mot att inrätta *en* lokal egendomsnämnd för hela stiftet även om det kan sägas ligga i själva beteckningen *lokal* nämnd att den skall omfatta endast en del av stiftet. Detta är väl också syftet med tanken på lokala egendomsnämnder. Om lagförslaget genomförs, bör det därför framgå av lagtexten eller åtminstone av uttalanden i en blivande proposition att en lokal egendomsnämnds verksamhetsområde skall utgöra en del av stiftet. Självfallet kan detta dock i realiteten göras illusoriskt, eftersom man inte kan på detta sätt detaljreglera omfattningen av verksamhetsområdena. Problemet illustrerar svagheten i förslaget som helhet.

4 §

— — —
I anslutning till 4 § punkten 3 i lagförslaget föreslår kollegiet en ändring av 18 § LFKJ. Enligt 7 § samma lag förvaltar pastoratet jordbruken till både löneboställe och församlingskyrkas fastighet. Dispositionsändringar av dessa jordbruk prövas enligt 18 § första meningen av egendomsnämnden när det gäller löneboställe och av pastoratet när det gäller församlingskyrkas fastighet. Det bör gälla samma förvaltningsbestämmelser för alla jordbruk som pastoraten förvaltar. Kollegiet föreslår därför att bestämmelserna i 18 § första meningen ändras så att egendomsnämnden skall pröva dessa frågor även avseende församlingskyrkas fastighets jordbruk. I så fall bör en konsekvensändring också göras av föreslagna 4 § punkten 3.

6 §

Enligt förslaget skall den lokala egendomsnämnden föreslå villkoren när kyrklig jord, som förvaltas av egendomsnämnden, skall upplåtas på arrende för jordbruk. Avsikten synes vara (s 22) att den lokala egendomsnämnden skall föreslå arrendevillkor för sådana jordbruk som är belägna inom den lokala nämndens verksamhetsområde. Om stiftsfullmäktige beslutar inrätta lokala egendomsnämnder som inte täcker hela stiftets verksamhetsområde, får egendomsnämnden besluta om arrendevillkoren på egen hand för vissa jordbruk medan arrendevillkoren för jordbruk inom en lokal egendomsnämnds område i praktiken kommer att fastställas av den lokala nämnden. Det förefaller rimligt att egendomsnämnden själv beslutar om arrendevillkoren för alla jordbruk som nämnden förvaltar. Kollegiet föreslår därför att 6 § utgår.

Kammarkollegiet kan med stöd av 7 § fjärde stycket LFKJ komma att överlämna förvaltningen av kyrkofondsfastigheter åt egendomsnämnden och kan då utfärda särskilda föreskrifter för förvaltningen. Om regeringen skulle finna skäl att låta 6 § stå kvar, bör det klart framgå att bestämmelsen i paragrafen inte gäller kyrkofondsfastigheter och att den bara gäller jordbruk belägna inom en lokal nämnds verksamhetsområde.

Stiftsnämnden i Linköping anser att följande bör beaktas, om promemoriaförslaget genomförs:

§ 1

”Stiftsfullmäktige får på förslag från egendomsnämnden tillsätta...”

Syftet med lagen skulle vara att tillgodose lokalkännedomen. Tidigare sa man att den satt ju pastorn själv inne med, men lagen kräver varken sakkunskap eller lokalkännedom av ev ledamöter. Lagen skall vara frivillig. Detta uttalande vittnar om stor osäkerhet om förslaget i sin helhet. Det kan innebära, att om det tillsätts en lokal nämnd för ett visst område, då har egendomsnämnden inget bestämmande där, vilket kan få till följd helt olika avtalsvillkor på dels det område egendomsnämnden förvaltar, dels på det den lokala nämnden förvaltar.

Fastigheterna bör i många fall ses som helheter när det gäller såväl investeringar som rationaliseringar, varför det vore fel att avhända egendomsnämnden styrmedlen.

§ 2

Inga krav på ledamöterna ställs. Valet kan medföra att samtliga är kyrkliga arrendatorer. Egentligen borde ingen i den ev lokala egendomsnämnden få vara kyrklig arrendator. Vart tog den lokala kännedomen vägen?

§ 3

Olämpligt att lägga ut dessa bestämmelser på dessa nämnder.

§ 6

Om det ej finns lokal egendomsnämnd inom området, vem föreslår då?

§ 7

Skall arrendatorn ändå få gå till Arrendenämnden, när Kammarkollegiet eller Regeringen beslutat i ärendet?

Stiftsnämnden i Lund:

Lag om ändring av lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord.

4 a §

Eftersom det kan finnas arbetsuppgifter för lokal egendomsnämnd också i en ny FFKJ, bör bestämmelserna inte bara hänvisa till lagen utan också till bestämmelser, som har meddelats med stöd av lagen.

Lag (1989:00) om lokala egendomsnämnder.

1 §. Stiftsnämnden har ovan framhållit, att om stiftsfullmäktige beslutar tillsätta lokal egendomsnämnd, bör verksamheten bedrivas i hela stiftet.

Första stycket lyder då: ”Stiftsfullmäktige får tillsätta lokal egendomsnämnd med uppgifter i fråga om kyrklig jord inom stiftet som anges i 4–6 §§ denna lag.

4 § Boställsnämndens prövning av värdebeständig rationalisering, arrendevillkor och dispositionsändring brukar inte anses innebära förvaltning och verkställighet.

Därför föreslås formuleringen: ”Lokal egendomsnämnd fullgör egendomsnämndens åliggande enligt lagen (1988:183) om förvaltningen av kyrklig jord såvitt gäller följande bestämmelser:”

Enligt förslaget skulle beslut av lokal egendomsnämnd överklagas till kammarkollegiet.

Det är enligt stiftsnämndens mening orimligt att kammarkollegiet som första remissinstans avgör tvist om t. ex. utbyggnad av ladugård, ombyggnad av svinstallar, lämplig arrendesumma och andra arrendevillkor som kan avse begränsning i djurhållningen.

Stiftsnämnden i Karlstad:

Enligt lagförslaget skall inrättande av lokala egendomsnämnder vara frivilligt. Detta gäller även antalet sådana nämnder i varje stift. Rent principiellt tror inte stiftsnämnden på en sådan lösning. Antingen skall de inrättas eller inte inrättas. Detta är viktigt för att få en rimlig förvaltningsmodell och för att få en enhetlig tillämpning med de förutsättningar som ges såväl inom ett stift som för hela riket.

(2 §) I motionerna, som initierat hela frågan om inrättande av lokala egendomsnämnder har arrendatorernas medinflytande genom representation i lokal egendomsnämnd berörts.

Även om detta inte återfinns i lagförslaget finner stiftsnämnden det angeläget att påpeka att en lokal egendomsnämnd representerar jordägaren. Av den anledningen skall det inte finnas någon arrendatorsrepresentation i den lokala egendomsnämnden. Om tvist uppstår, får den avgöras i vanlig ordning i arrendenämnden, där denna representation finns.

(4 §) Som tidigare berörts, skulle egendomsnämndens verksamhet ur såväl förvaltnings- som tillsynssynpunkt avsevärt försvåras i lagförslaget skall handhas – självständigt och inom eget verksamhetsområde – av lokal egendomsnämnd.

(7 §) F. n. kan stiftsnämnden överpröva boställsnämnds beslut under förutsättning av att jordägaren/pastoratet överklagar beslutet. Enligt lagförslaget försvinner den möjligheten för egendomsnämnden visavi en lokal egendomsnämnd av de skäl som framgår av förslaget. Eftersom en lokal egendomsnämnd avses få en självständig ställning med eget ansvarsområde gentemot egendomsnämnden torde egendomsnämndens möjligheter till en enhetlig förvaltning av stiftets kyrkliga jordinnehav bli än sämre än enligt nuvarande ordning.

Samrådsgruppen för arrendatorsföreningarna på och kring sydsvenska höglandet:

Samrådsgruppen menar att första stycket i paragraf 2 i förslaget bör ändras så, att innebörden blir att antalet ledamöter skall vara tre med lika många personliga suppleanter. Det bör också fastslås att en ledamot och suppleant för denne skall nomineras av arrendatorssidan.